

ACC. N:R M. 11150:1

Friugst.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag skall försöka återge ~~u~~ minnet ett tvärsnitt av de förändringar ifråga om byggnader, seder och bruk m.m., jag under min livstid iakttagit här i Burlöv, ehuru denna beskrivning långtifrån blir allsidig.

Till sin yttre struktur har Burlöv by föga förändrats sedan min barndom. Gårdarna ligger på samma plats och nya byggnader ha ej tillkommit i större utsträckning. Jag föddes i Burlövs gamla prästgård (nuv. hembygdsgården) 1901. Vid denna tid innehade min farbror, Ola Andersson prästgården på arrende och bodde med sin familj i stuelängan. Min far och mor som gifte sig 1900, bebodde då t.v. ett par rum på gaveln, samma lägenhet som nu bebos av hembygdsgårdens kvinnliga vaktmästare. Prästgården var som jag tidigast minns den kringbyggd, med halmtäckta låga längor. Stuelängan sträckte sig en sju, åtta meter längre åt väster och var där försedd med överbyggd inkörsport. Denna förlängning revs samtidigt som uthuslängorna, jag tror det var 1906, då de nya uthuslängorna uppfördes på andra sidan vägen. Vid denna tid var kyrkoherdetⁿjästen vakant och uppehölls av en pastor Bruhn som bodde i Arlöv. Gården "Agriborg", gamla riksdagsmannagården bredvid kyrkan, som är byns största, med något över 100 tld., ägdes

*"Jagfar" härom en uppgift av Thure Ahnström
"Från gamla Arlöv" i "Burlöv" i "Burlöv"
år 1947. / M.*

under min barndom av Per Rosberg. Stuelängan och den västra stallängan
finnas fortfarande så gott som oförändrade, men en lång halmtäckt länga
låg åt öster på gränsen mot prästgården och har sedermera rivits. Den
stora rödmålade ladan som ligger på andra sidan vägen uppfördes först
nån gång på 1920:talet. Mitt hem, som tidigare (även under farfars tid)
var rusthållargård och har nummer 3, var kringbyggd med övertäckt port.
Stuelängan var papptäckt och de övriga längorna spåntäckta. Med undantag
av att samtliga tak papptäcktes och en veranda uppfördes 1915, var be-
byggelsen oförändrad tills gården på 1930:talet brann ned. Grannens, n:r 4
ägdes av Nils Sörensson ända till slutet av 1920:talet, då först en son
och sedan en svärson övertog den. Denne svärson, köpman Bengt Andersson i
Lund, sålde gården för några år sedan till nuvarande prästgårdsarrendatorn
Arthur Nilsson. När Sörensson lämnade sin gård till somen, byggdes en mindre
flygel till stuelängan, där de gamla residerade, samtidigt byggdes ny lada.
I övrigt har gården sitt gamla utseende, undantagandes att halmtaken på
uthusen ersattes med papp på 1920:talet. I den egentliga byn finns sex
st.s.k. husmanshus jämte klockarebostället och skolan. Dessa, inklusive

de senast nämnda, finns fortfarande kvar tämligen oförändrade. Av dessa ligger tre i följd vid dalbyvägen och beboddes, räknat ifrån norr av en gammal gumma som hette Boel Hansson och som bodde ensam i huset. Hon var förresten mycket kavat och snarrådig och jag minns att hon berättade för min faster att en gång två män bröt sig in i huset en natt. Gumman vaknade och hörde dem rumstera och viska till varandra i angränsande rum. Hon steg upp, öppnade vindsdörren och skrek med hög röst: "Nils och Ola skynda er ner för här är tjuvar i huset". Tjuvarna som naturligtvis trodde att ~~att~~ de namngivna manfolken låg på ett vindsrum försvunno omedelbart utan att ta nånting med sig. Nästa hus, stort som en ordinär stuelänga och med rätt stor tillhörande trädgård beboddes av ett gammalt par som alltid kallades spingarens och huset "spingarehuset". Mannen hette Jöns Nilsson och både han och hustrun var gamla redan i min barndom och äro döda för många år sedan. Tidigare hade de haft "spinneri" och även färgeri i mindre skala i huset, som innehöll en ganska stor verkstad. De ansågs mycket skickliga i sitt fack och hade haft stor rörelse. Sin kundkrets hade de i Burlöv och kringliggande byar och på slutet av 1800:talet när den kvinnliga hemslöjden utträngdes av fabriks-

ACC. N:R M. 11150:4

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

alsterna, avtynade både spinneri- och färgerirörelsen och på sin ålderdom ägnade det gamla paret sig mest åt sin trädgård, där de odlade grönsaker, bär och frukt sm de sålde på Drottningtorget i Malmö. En hemsömmerska, fröken Johanna Jönsson hyrde ett vindsrum i spingarehuset. Hon kallades allmänt "Johanna sömmerska", var en liten flink och kvickögd kvinna som anlätades av så gott som alla i byn. Hon satt hemma på de olika ställena och sydde, ibland i flera veckor på vart ställe. När jag var i skolåldern minns jag att hon var i mitt hem och sydde både till mor och fastrarna, en månads tid i följd, hon tog då 50 öre om dagen och kosten. När hon kallades till gårdar som låg mera avlägset, bodde hon där tills arbetet blev klart. Hon var en snäll och vänlig människa men omåttligt nyfiken och troligen hade hon en viss uppgift som nyhetsförmedlare och var säkerligen inte minst därför, ivrigt efterlängtnad på sina håll. Det tredje huset i denna "husarå" beboddes av en rätt originell gubbe som hette Genberg och hans gumma. Han var en lång, ståtlig man med dekorativt helskägg, rätt beläst och en mycket god historieberättare med utpräglad sinne för humor. Han var egentligen skomakare till proffessionen men sysslade på äldre dagar mest med sin trädgård, sina bin och den lilla

primitiva diversehandel som han hade inrett i en kammare i huset och som
tillhandahöll byborna med de viktigaste specerivarorna samt tobak, snus
o.m. Hans fru var en liten vassnäst, ordningsam och kvick gumma som höll
öfversikt med sin man, särskilt när han som ibland hände, tittade för djupt
i glaset. Jag har i mitt förvar en mycket prydligt textad födelsedags-
hälsning tillägnad min farfar av bemälda Genberg för ungefär nittio år
sedan. Den lyder som följer:

Födelsedagsminne till Landtbr. Anders Olsson i Burlöv.

Ditt födelsedagsminne
på denna dag, min vän,
ger mig anledning önska
att om ett år igen,
få se dig lika lycklig,
glad, helsosam, förnöjd
både mig och många vänner
till sann och verklig fröjd.

I dag, din glädje dag, tag mot en pris av mig. Tecknar i hast
J. P. Genberg.

En episod där Genberg figurerar, har berättats mig av den gamle kyrko-
vaktmästaren Anders Larsson i Burlöv, som dog nån gång på 1920:talet.

Anders Larsson, Genberg och en annan jämnårig burlövsbo reste en gång på
1880:talet till Köpenhamn för att bl.a. besöka Zoologisk Have. De gav sig
väg med en tidig morgontur, men efterhand som förmiddagstimmarne skred

fram, ängslades "mor Genberg" alltmera för makens sannolika umgängelse med de danska akvavit- och övriga spritsorterna, inte minst på grund av tidigare erfarenheter, Genbergs hade nämligen anhöriga i Köpenhamn och reste dit en och annan gång. Hon beslöt sig för att resa efter kumpanerna och som hon var gott lokaliserad i den danska huvudstaden och visste vart de skulle ställa kosan, hade hon gott hopp om att finna dem, hon gav sig alltså iväg vid middagstiden, gjorde snabba recognoceringar på de krogar som fanns på vägen mot Zoologisk Have. Genom ett fönster till en av dessa krogar upptäckte hon snart sällskapet som hade bänkat sig i lokalen och redan hunnit med att förfriska sig tämligen märkbart. Genberg råkade ungefär samtidigt upptäcka sin fru utanför fönstret och han vände sig med en förbryllad min till Anders Larsson. "Du bror", sa han, "jag måtte ha blev bra full, för jag tycker justament att jag ser mor utanför funstered."

Resultatet blev ju förstås att mor Genberg för resten av resan slöt sig till sällskapet, otvivelaktigt till förmån för mannarnas rekassa.^{s/}

Genberg dog, tycker jag mig minnas, omkring 1906-1907. Hans hustru som var några år yngre, flyttade efter makens död till en son i Köpenhamn.

ACC. N:R M. 11150:7.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Mitt emot Genbergs hus, på andra sidan vägen ligger en liten gård som i min barndom tillhörde Anton Andersson, han kom som ung smed hit till Burlöv och köpte detta ställe, som har 13 - 14 tunnland jord, och startade smedja i ett av uthusen. Sedermera arrenderade han efter min farbror Burlövs prästboställe och slutade då med smidesrörelsen, som sedermera aldrig bedrivits. Han var en allvarlig, lite självgod man och innehavare av flera kommunala värv inom församlingen, han var något av en streber, den förste på orten som skaffade sig telefon, vilket han var mycket stolt över, även älskade han att så snart tillfälle gavs upp-
^{var}lysa folk om att han betrodde kommunalman och att han "satt i taxeringen".

Ekonomiskt gick det efter hans död utför för hans familj. Dottern och svärsonen innehar nu den lilla gården. Närmast till denna gränsar "möllarestället". Den gamla möllan revs för några år sedan, d.v.s. de sista resterna av den föll själva samman. Det var en gammal pittoresk skånska "värmölla" som syntes vida omkring där den låg högt på möllebacken. Bara h. hembygdsförening erbjöd sig att köpa den av sonen till den siste innehavaren Anders Jakobsson, efter dennes död, men han

lär ha begärt ett ganska oförskämt pris, som översteg föreningens resurser, och han föredrog då att låta möllan förfalla och ruttna ner. Hans föräldrar, Anders Jakobsson och hustrun Maria, båda numera döda, var ett gammaldags trevligt par, de höllo troget fast vid gammaldags sedvänjor och traditioner, de voro gästfria och umgängsamma, ehuru högeligen sparsamma och samlade också en rätt stor förmögenhet, till ende sonens fromma. Till möllarestället vars utseende iöfrigt är oförändrat undantagandes reparationer av och insättning av större fönster i boningshuset, hörde några tunnland jord och möllaren höll en ko och några svin. Samma släkt hade ägt möllan i flera generationer och de gamla i Burlöv berätta att på Anders Jakobssons faders tid (Jakob Andersson) hade byfolket för vana att alltid före någon resa intervjua "Jakob möllare" angående väderleksutsikterna, han ansågs som ett orakel när det gällde att "spå vår". Nedanför möllebacken, vid samma sida av vägen ligger klockarebostället, det är oförändrat till utseendet och har i en del år, sedan den kyrkliga boställesregleringen, githyrts till arbetarfamiljer och jorden brukas av angränsande gård. Den siste klockaren som hade fast bostad där var Göran Hellgren och detta var före min tid.

ACC. N:R M. 11150:9.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Hellgren beskrevs som en gemytlig och sällskaplig man och en duktig musiker i yngre dagar, så småningom blev han ganska stor slav under spriten och skötte väl ibland tjänsten därefter. De sista åren han tjänstgjorde i slutet av 18:hundratalet hade kyrkan en gammal rättagnad orgel, som pep och gnällde och levererade "extratoner", konfirmanderna skämtade om orgeln och klockaren och ansågo att orgeln ideligen gnällde: "Ören Hellgren - Ören Hellgren". Hellgren är begravd på gamla kyrkogården och i familjegravstället ligger även hans dotter fröken Stina Hellgren, som på sin tid var en myndig kvinnosakskvinna, folkskollärarinna och stadsfullmäktig i Malmö. Hon umgicks hos mina fastrar och jag minns att jag bar en djup respekt för henne i min barndom, på grund av att hon engång gav mig en allvarlig admonition emedan jag gett min kattunge namnet "Stina", vilket hon tyckte vara ett mycket olämpligt kattenamn.

Vid vägkorset dalbyvägen - Åkarp-Nordanåvägen ligger ett gammalt lågt, långt hus kallat "Ann^ars Pershuset". Där bodde förut en man som arbetade vid sockerbruket i Arlöv, Anders Persson och hans gumma. Gumman överlevde honom många år, hon var seg och arbetsam och reste ända upp i ålderdomen

så gott som dagligen till Malmö där hon var hushjälp hos en Fru Möller som ägde en mycket stor vitvaruaffär vid Södergatan i Malmö. Hon (fru Persson) kallades allmänt för "Anners Perskan" och var på sin tid en känd figur i byn, man såg henne dagligen knogande på paket och knyten på väg till och från Nordanå station. Vid Nordanåvägen mittemot kyrkan ligger skolan, en reel och rymlig vitlimmad byggnad från medio av artonhundratalet, med höga frons^tpiecer. Den upphörde att tjäna sitt ursprungliga ändamål omkring sekelskiftet eller kanske något tidigare då skolpliktiga barn i byn överfördes till den nya skolan i Åkarp. Den gamle skolläraren Hans Almgren fick emellertid bo kvar i skolan under sin livstid. Han dog ett gott stycke över nittio år, år 1926. Han var en efter dåtidens fordringar, skicklig lärare, men ansågs begagna aga omåttligt och var vid flera tillfällen i fara att bli avsatt av denna anledning, men klarade sig tack vare den myndige prostens Meanders ingripande. Almgren var även rätt skicklig orgelnist och tjänstgjorde i flera års tid som klockare. I privatlivet var han en pratsam och humoristisk man och som pensionär sågs han ofta promenera på kyrko-

ACC. N:R M. 11150://

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gården och samtala med besökande. En dotter som var ogift vårdade honom på ålderdomen, hon var även pianolärarinna och mottog elever i hemmet som var försett med både piano och orgel. Efter faderns död flyttade hon till Malmö där hon fortsatte med sin verksamhet. Hon avled där för några år sedan. Efter Almgrens död blev skolhuset moderniserat och inrett till två bostadslägenheter, av vilka den ena disponerades ~~av~~ ^{innehavaren av} den då inrättade tjänsten som distriktssköterska. För några år sedan indrogs denna tjänst och numera uthyrs lägenheterna till lantarbetarfamiljer. En äldre skola har tidigare funnits i byn, den låg vid Krontorpsvägen strax bredvid mitt hem och revs nån gång på 1850:talet. Två andra mindre hus lågo även på denna plats, båda revos på 1870:talet. Det ena huset beboddes av en jordbruks- och trädgårdsarbetare som hette Håkan Blixt, han ansågs vara en duktig trädgårdsman och har anlagt en hel del trädgårdar till bönderna i trakten samt i Arlöv och Malmö. I det andra av ovan nämnda hus bodde en man som hette Matthias och kallades på dialekten för "Mattis", något efternamn har jag aldrig hört omtalas. Han arbetade vid jordbruket hos riksdagsman Anders Persson som på mitten

av artonhundratalet ägde gården "Agriborg". Efter risdagsmannens död på 1880:talet innehades gården av en restauratör Olsson från Alharp, denne lät riva den gamla halmtäckta stsuelängan och uppförde den nuvarande. Ovannämnde Per Rosberg övertog därefter gården som sedan till dags dato efter vad jag kan minnas haft följande ägare: Hans Andersson, hans änka och son, (som hette Agri och efter vilken nuv. gårdsnamnet emanerar) Nils Larsson, som senare övertog gården Burlöv n:r 5, en annan Nils Larsson som var ungkarl, samt nuv. ägaren Nils Svensson.

För att återgå till "gadehusen" i den egentliga byn finns fortfarande kvar kyrkovaktmästaren Anders Larssons hus, som gränsar till mitt hem. Det har numera genomgått en rätt vidlyftig reparation och är sig ej likt som det tedde sig förut. Den gamle ägaren Anders Larsson arbetade på gården hos min farfar och hade som bisyssla vaktmästarbefattningen vid kyrkan och även dödgrävarsysslan, vilka ämbeten inbringade honom den blygsamma lönen av ett par hundra kr. om året. Anders Larsson var en präktig och rättskaffens "gammeldasman", lite skånskt sävlig och betänksam, men arbetsam och "tillvaratan". Hans hustru var under många år

ACC. N:R M. 11150:13.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND
—

invalid på grund av värk och mannen och den vuxne sonen Lars nödgades även sköta husets hushålls- och andra göromål. Efter moderns död övertog Lars helt husets skötsel och när fadern blev för gammal att arbeta vid jordbruket satt han hemma i sin "hodka" och tillverkade träskor som han transporterade på en rullbör till Arlov, där de såldes. Efter faderns död övertog även Lars de "kyrkliga" sysslorna som han innehade i en lång följd av år. Lars Andersson, som förblev ungkarl, var en mycket hjälpsam och snäll man, lite klent utrustad på huvudets vägnar. Han var något av tusenkonstnär och anlätades på alla håll i byn som hjälp vid stackelavning, taktäckning, trädgårdsarbete och annat. Han var särskilt omtyckt av byns barn och uppväxande ungdom som fördrev många lediga stunder i hans lilla trevliga stuga och trädgårdstäppa. "Lars ringare", som han vanligen benämndes dog 1932. Huset som numera äges av d:r Ingemar Ingers i Lund, är uthyrt till en änkefru. Ytterligare ett byahus finns kvar, på senare år tillbyggt och reparerat, det ligger vid vägen mellan mitt hem och granngården. I min barndom ägdes det av en änkefru "mor Nels Pers", som dog omkring 1915 vid hög ålder. Hennes man, Nils Persson som haft ett lantbruk, var död sen många år tillbaka. Mor Nels Pers var en förmögen

ACC. N:R M. 11150: /4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gumma som ansågs vara "lite fin på det", hon hade en gammal holt hus-hållerska som hette Emeli. Gumman var språksam och sällskaplig och bjöd alltid på vin och fint bakverk när någon kom på visit. Efter hennes död såldes huset till Lars Andersson från Malmö som ägde det rätt många år och tidtals bebodde det. Han innehade Vita stjärnlinjens malmöagentur en lång följd av år under emigrationens högkonjunktur på 1800:talet och hade samlat en stor förmögenhet, han var en känd figur för gamla malmö-bor och sågs iförd rederiets emblem i mössan, passa alla långtåg vid Malmö centralstation. Under ett besök i Amerika gifte han sig i medel-åldern med en betydligt yngre kvinna och blev upp i ålderdomen far till en hel skara barn. Han var en knivig och smart man och retade ofta sin omgivning genom sitt översitteri. Hustrun var en hård och trätlysten kvinna och äktenskapet utvecklade sig så småningom till en tragedi. Lars Andersson hade köpt en gård i Elestorp, som sköttes av en där anställd dräng med vilken hustrun ingick intim förbindelse. Gården brann ned och drängen och hustrun blevo misstänkta för mordbrand i en rätt sensationell process. Hustrun "svor sig fri", men drängen fick ett kännbart fängelsestraff för mened i samband med omständigheterna vid branden. Mannen

som en tid därefter misstänkte sig ha varit utsatt för förgiftningsförsök av hustrun, begärde skillsmässa och flyttade hit till sitt hus, där han ensam bodde några år tills han sålde huset till f. bryggeriägaren Nils Jönsson, flyttade tillbaka till Malmö och dog där på 1930:talet. De sista åren kända många medlidande med den hårt provade gubben som då övergett sitt övermodiga sätt och verkade "knäckt". Under den tid han ägde burlövshuset byggde han till detta med en besynnerlig och stilvidrig tvåvåningars flygel, utstyrd med balkonger och krusiduller och arkitektoniskt verkar huset nu lindrigt sagt heterogent. Som ovan nämnts hette näste ägare Nils Jönsson, han var då han flyttade hit en gammal man och levde endast några år, efter hans död 1931 bodde änkan kvar, vårdad av en ogift dotter och tidtals bodde även en ogift son i huset, bryggeriägaren Jönsson, som emellertid även hade en lägenhet i Malmö. Han dog i Malmö förra året. Det gamla paret Jönsson hade i sin krafts dagar varit mycket idoga och kunniga, hade startat bryggerierna i Djurslöv och Sege, det senare ägesfortfarande av en son, och samlat en rätt stor förmögenhet. De visade stor pietet för gamla bruk och seder och var älskvärda och rättframma. Efter ankans död för några år sedan såldes huset till

nuvarande ägaren av "Agriborg", Nils Svensson som lät företa en del genomgripande reparationer och nu använder det som bostad åt gårdens arbetsfolk.

Till byns gamla invånare får även räknas innehavarna av smedjan, fastän denna ligger en gott stycke från själva byn vid södra änden av Kronetorps park åt dalbyvägen. Tidigare var smedjan inrättad endast för Kronetorps räkning och sköttes av från gården anställd smed. Gamle smedmästare ~~Ekberg~~ Ekberg som hade smedjan senare hälften av 1800:talet överenskom emellertid med gården att även få arbeta för byns övriga ställen och så småningom friköpte han smedjan, det fanns emellertid under hans livstid ett kontrakt som förpliktade honom att i första hand utföra för gården behövliga smidesarbeten. Denne Ekberg var en kraftkarl i alla avseenden han ~~var~~ berömt stark, ganska brutal och hade ofta kontroverser med åtföljande slagsmål med sina gesäller. Han förde stort hus, hade nästan var kväll gäster från gårdarna i byn och det berättas många historier i bygden om de korspels- och supgillen som gick av stapeln i "smegåren" i gamla tider. Ekberg tålde fantastiska mängder sprit och söp för det mesta bönderna "under bordet". Men han var även lika stor överdängare

ACC. N:R M. 11150:17.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

i sitt arbete, var en vida berömd smed och ibland anmodad att utföra
precisionsarbeten för dåtidens storindustrier, varför han trots det
"rackarliv" som fördes på fritiderna och tack vare sin starka fysik
skötte sitt arbete väl och en tid taxerade för församlingens största
privatinkomst näst herren till Kronetorp. Ekberg dog vid hög ålder i
början av seklet och hans gumma som även var "ett rivande fruntimmer"
överlevde honom några år. Efter Ekberg övertogs smedjan av hans svärson
som hette Holmgren och som hade den till sin ~~den~~^{älderson, Han dog}, på slutet av 20:talet.
Holmgren var också en duktig smed, även han något av en "festprisse",
men långt ifrån av svärfaderns mått. Holmgren som ~~dog XXXXXXX~~ blev
änkeman rätt tidigt skötte smedjan med hjälp av söner och gesäller,
men överlät den då han blev gammal och flyttade till en gift son i Malmö.
Smedjan har sedan övergått i ett flertal händer, byggnaderna äro nu-
mera helt rivna och nya uppförda de senaste åren. Rörelsen kallas nu
mekanisk verkstad och sysslar företrädesvis med reparationer av bilar
och traktorer. Den nuvarande ägaren heter E. Persson.

Burlövs enda herrgård, Kronetorp som inklusive arrenderad domkyrko-
jord omfattar mellan 5 - 600 tunnland, är till byggnationen tämligen

ACC. N:R M. 11150:18.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

oförändrad sådan jag minns den från barndomen, reparationer och smärre tillbyggnader ha givetvis utförts under årens lopp. Sålunda har beträffande corps de logiet en del moderniseringar företagits, fönster ha insatts i mansardvåningen och en terassbyggnad uppförts. Kronetorp förvärvades vill jag minnas på 1830:talet av gamle köpman Bergh i firmen Barkman & Bergh i Malmö. Släkten var befryndad med många av de gamla aristokratiska malmösläkterna, såsom Kockums, Diedens m.fl. Bergh var mycket rik, sällskaplig och verserad och förde ett gästfritt och stort artat hus på Kronetorp, där Carl XV vid många tillfällen lär ha gästat. Kungen satte stort värde på "fader Bergh" som han skämtsamt titulerade honom och vid besöken i Malmö, anmodades landshövdingen att skaffa kungen inkvartering hos köpman Bergh. Döttrarna uppfostrades strängt "högreståndsmässigt" efter tidens sed med hovpresentering, utlandsresor etc., men de förblevo märkligt nog, alla ~~fys~~ ogifta. Brodern Alfred som ävenledes förblev ogift, övertog gården efter faderns död och de fem ogifta syskonen bodde där tillsammans livet ut. Alfred Bergh som dog före min tid, sades vara en smula efterbliven och barnslig och gården styrdes i realiteten av den dugliga och intelligenta systern

ACC. N:R M. 11150: 19.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Mina Bergh. Alfred Bergh kunde enligt vad anekdoterna om honom förtäljer ej skilja på de olika sädesslagen, han kunde vid inspektionerna tillsammans med gårdens inspektor peka på ett fält mogen havre och tillråda inspektoren att snart låta hugga ~~den~~^{de} "mogna vetefält". Inspektoren nickade för det mesta stunt bifall, han var diplomat och visste att det kunde vara ödesdigert att reta patronen. Eljest var Bergh en ganska stillsam och beskedlig man som ej gjorde mycket väsen av sig. Det forna lysande umgängeslivet på Kronetorp mattades av betydligt på grund av ägarens enstöringsnatur och motvilja för sällskapsliv. Han figurerade däremot på ett kanske mindre smickrande sätt i de strider och avtalsfordringar som gårdens statare och övriga arbetare, som följd av den på slutet av artonhundratalet spirande socialdemokratiska rörelsen, satte i gång med. Som känt var den tidens tidningspolemik evad det gällde politiska angelägenheter, synnerligen hämningsfri och Bergh fick så att säga läst och påskrivet i arbetarpressen på grund av sin bornerade och osmidiga inställning till även de allra rimligaste krav på löneförbättringar som arbetarna ställde. Uppfostrad i den patriarkaliska andan kunde han ej inse att arbetarna hade någon som helst rätt att ställa

20.
ACC. N:R M. 11150:20

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

några villkor och blev mycket upprörd över de angrepp han utsattes för i tidningen "Arbetet". En "medaljering" av gårdens trotjänare som försiggick i Burlövs kyrka på 1890:talet tycks särskilt ha upprört arbetarorganisationen i Malmö. Den uppstyltade ceremonin med tillhörande sentimentala tal av de hatade överklassrepresentanterna, samt inte minst den totala frånvaron av ekonomisk förmån för de "premierade" blev salt i surt öga för de tränade pamflettskribenterna och bland andra utgjutelser i Arbetet syntes de här i avskrift bifogade verserna av signaturen "Scarron". Denna dikt lär ha upprört Bergh mycket och kort efter publiceringen uppsökte han biskop Billing i Lund för att rådgöra med honom om eventuella motåtgärder. Biskopen avrådde dylika och lade under tystnad framför Bergh ett urklipp från en arbetartidning med några versar rubricerade "Bisp Billings visa"^x. Det berättades att Bergh tyst genomläste dem och under fortsatt tystnad bockade farväl till biskopen och avlägsnade sig. "Bisp Billings visa" meddelas här i avskrift. En episod i samband med medaljeringen vilken ytterligare förvärrade situationen utspelades kort tid därefter. Bergh hade, sina systrar ovetande, till

x sid. 32

avflyttning uppsagt ett gammalt statarpar vilka även vid ovannämnda tillfälle hugnats med medalj. Lägenheten behövdes för yngre krafter. Stataren hade en son som var skicklig yrkesarbetare i Malmö och även verksam inom arbetarrörelsen. Föräldrarna som var fattiga och ej hade möjlighet att i en hast skaffa ny bostad, flyttade till sonen och talade om sina svårigheter. Sonen reste omedelbart till Kronetorp och stegade oanmäld in i salongen, där han kastade föräldrarnas medalj på golvet framför fröken Mina Bergh och höll ett ganska kärvt anförande. "Ni kan få struntet tillbaka", sade han bland annat, "min utvräkta far och min utslitna mor har ingen användning för ert dingelidång, men ni kan lita på att ert handlingssätt skall bli känt". Fröken Bergh blev upprörd och förbjöd från den dagen sin bror att befatta sig med gårdens skötsel. Hon återtog omedelbart vräkningsbeslutet och uppsökte personligen berörda parter i Malmö för att överlämna en summa pengar, alla subsidier avvisades emellertid stolt av statarnas son som förklarade sig kapabel att försörja sina föräldrar.

Från min barndom och uppväxttid minns jag väl alla fyra fröknarna

2.
ACC. N:R M. 11150:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bergh, brodern dog vid sekelskiftet. De hette Ann-Sofie, Edla, Mina och Nathalia, de levde alla till hög ålder och äro begravda på gamla kyrkogården. Mina styrde gården med fast hand och verkade personligen en smula barsk och avmätt. Systrarna däremot voro mycket älskvärda och pratsamma, men verkade att underordna sig Minas regemente. De levde i "splendid isolation", efter gammaldags strängt aristokratiskt ceremoniel, hade sällan gäster på gamla dagar och åkte alltid i hel-täckt droska med livréklädd kusk. De hade en inspektor på gården som kom dit som ung och innehade platsen ända till sin ålderdom Han dog förra året, 93 år gammal. Inspektoren som hette Johannes Nilsson styrde och ställde i gammaldags anda, utan onödig hast, han kom bra överens med folket, var ungtkarl och sparsam och gjorde sig en förmögenhet på sin anställning. Den sista av fröknarna Bergh dog på slutet av 20:talet och godset inköptes därefter av nuv. ägaren ingenjör Uldahl-Jørgensen. Det drives nu fullt modärnt och effektivt, med all tänkbar maskinell utrustning, de gamla ruckliga stathusen ha rivits och ett nytt modärnt försett med värmeledning och bad, uppförts. Tvivelsutan har arbetstempot

3.
ACC. N:R M. 11150:23.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

och effektiviteten ökats oerhört, på fröknarna Berghs tid var det nog
nog ej så viktigt med avkastningen, de ägde ju en millionförmögenhet
och voro ej beroende av driftens netto. Gården odlar sen en del år
tillbaka en myckenhet frö- och oljeväxter.

Omkring 1910 sålde min faster, änkefru Hanna Persson, som då ägde
mitt hem, alltså Burlöv n:r 3, till Malmöhus läns egnahemsförening
något över 30 tunnland av gårdens areal, som utstyckades till dels
enbart byggnadstomter och trädgård, dels småbruk om 1 à 1 $\frac{1}{2}$ tunnl.
och bebyggdes med egnahemsvillor, från början omkring 20 stycken,
sedermera har ytterligare tomter införlivats med området och det finns
nu nästan dubbelt så många hus. Det livliga byggandet blev ett eko-
nomiskt uppsving för många av bygdens folk, dels behövdes mycken ar-
betskraft och dels hästar och körslor. Egentligen innebar tillkomsten
av detta egnahemsområde för Burlöv by, en intimare kontakt med den nya
tiden och dess intressen, området utgör ju en föreningslänk, geogra-
fiskt sett, med Arlöv och därmed med Malmö. Av de arbetar- och småbrukar-
familjer som först slog sig ner där finns ej många kvar, men för så

ACC. N:R M. 11150:24.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gott som alla dessa "nybyggare", av vilka de flesta var fattiga och etablerade sig på skuld, har det gått bra, många äro välbärgade, flera av dem t.o.m. förmögna. Flera betydande trädgårds- och växthusodlingar finnas numera, däribland O.Hagmans blomsterodlingar, Ahrlings, Henry Nilssons, Ekwalls och Borgströms trädgårdsmästerier m.fl. Genom de avsevärt förbättrade kommunikationerna med städerna (omnibusslinjen Malmö-Lund och Malmö spårvägsbuss linje 18 till Arlövs kyrka) har ju många, ej minst ungdomen beretts möjlighet att skaffa sig lämpliga arbeten i städerna och har ändå möjlighet att bo hemma. En farbror till mig trädgårdsmästaren Jöns Andersson köpte ävenledes en byggnadstomt i egnahemsområdet och byggde en villa. En fröken Ellna Göransson från Södra Sandby hyrde i denna villa och etablerade där diversehandel som hon drev ända till 1935, då hon överlät den. Affären är numera utvidgad och omfattar även mjölkaffär. Fastigheten och affären äges nu av makarna Wåggen. Min ovannämnde farbror, Jöns Andersson, som dog 1939, anlade Bara härads hembygdsmuseums trädgård, alltså gamla prästgårdens och skötte den på ett förtjänstfullt sätt under många år. -- Samlevnaden i byn under min barndom står för mig i ljus minne, det präglades av samförstånd och god sänja i högre grad än som

ACC. N:R M. 11150:25

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

numera är fallet. För de gamla och fattiga var givetvis villkoren bistare^{tu)} på den tiden, det kändes förödmjukande att begära "fattighjälp", men å andra sidan föreföllo de nöjdare och humörligare än numera, den hjälp in natura som gavs på den tiden till de behövande ifrån gårdarna i byn, var absolut självfallen och betraktades sällan som nådevedermälen. Ett trist kapitel var förstås den ytterliga fattigdom vari barnrika statare och lantarbetare levde, deras lott är ju numera i socialt hänseende långt ifrån beklagansvärd. I min barndom voro många underliga figurer tillhörande landsvägens nomader ute på sina strövtåg och kommo med jämna mellanrum på visit hem till gården, ibland över natten, ibland för ett par dagar. Min far brukade aldrig neka någon nattlogi och vi hade heller aldrig någon förargelse av de många vandrare som stannade till. Före min tid kom Knös och Söderns skald på regelbundna besök och av dem jag minns fanns det en liten tjock något "velig" gubbe som kallades Per Vomsing som kom då och då, ibland stannade han några dagar och hjälpte till med tjärsmålning och stenslagning. Han hade en smal lång skinnpåse med sig som han bar på ryggen och innan han lämnade gården stoppade alltid mor fläsk

6. ACC. N:R M. 11150:26.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

bröd och ibland "stenkagor" i påsen, den senare rätten var det bästa man kunde bjuda honom. Åtskilliga andra gubbar kom emellanåt till byn däribland en gammal och en ung jude, som jag glömt vad de hette, de handlade med nipper och bytte klockor och höllo tillgodo med all slags mat utom fläsk. "Lerkarstattrar" kommo även ibland med hela kärran full av svartmuskiga ungar och fruntimmer, men de uppförde sig alltid hyggligt och lågo över med sina kördon rätt ofta. Även zigenare anlände esomoftast och sloga läger på en äng utanför gården.

De enda "utkörare" som kommo till byn förr voro hästskjutsar som sålde svagdricka och senare även pilsner. En gammal gumma från "backarna" i Malmö som kallades "kage-Bengta" kom med sin rullbör med bullar, skorpor och karameller en gång i veckan. Numera komma bagare, slaktare, bryggare fiskhandlare och fotogénhandlare på sina regelbundna bilturer till gårdarna.

Äldermansämbetet fanns i byn i min barndom men är numera avskaffat. Byamannarna hade även sina stämmor med åtföljande kalas. Bekanntgjordes någon större auktion i grannskapet, brukade bönderna samsas om att göra sällskap dit och turades om att ställa skjuts till förfogande.

ACC. N:R M. 11150:27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Inredningen i husen och gårdarna, avseende möbler, gardiner etc., var på den tiden mycket enkel, de flesta textilier var hemvävda och möblerna av enkelt slag, i "salen" fanns på de flesta gårdar vanliga pinnstolar. Omkring 1916-17 då bygden elektrifierades började man mera allmänt skaffa nya moderna möbler, axminstermattor m.m., man tyckte kanske att den starkare belysningen ~~krävde~~ krävde "finare" inredning. Numera är varje hem försett med fåtöljer, duschateller och övriga agremanger.

Folkets klädedräkt i min barndom utgjordes till stor del av hemvävda plagg men man började ju rätt snart mera allmänt med "köpekläder". En skräddare från Tottarp, Lars Nordström, kallad "Lars skräddare" brukade komma hem och sy kostymer, han blev så småningom alltmera alkoholiserad och oförmögen till regelbundet arbete och en skräddare Persson i Nordanå anlätades då. Även de mest framstående bondmororna, såsom min faster, "mor Rosberg" m.fl. använde schalet till istället för hatt och tappade ingalunda sin värdighet för det. Numera äro alla "uniformerade" i konfektionskläder. Bilar och traktorer ha ~~blivit~~ sedan 1925-30 blivit alltmera vanliga. Hästskjutsar ser man numera ytterst sällan i byn.

ACC. N:R M. 11150:28.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Något "läseri" har under min tid inte haft jordmän i Burlöv, jag har aldrig hört omtalas mer än en person härifrån som anslutit sig till någon sekt, i det fallet var det "De sista dagars heliga" i Malmö och den frälsningssökande var en snickarhustru från byn som var allmänt varmig. Hon blev emellertid aldrig permanent medlem av sekten. Folket i byn har ej heller varit särskilt kyrksema, publiken vid gudstjänsterna består till största delen av åkarpsbor. Till nya kyrkan i Arlöv kommer det så gott som aldrig nån besökare från Burlöv. Under den tid, för en del år sedan, då kyrkoherde Lindskog i Stehag tjänstgjorde som komminister i församlingen kommo anmärkningsvärt många bybor till gudstjänsterna. Lindskog var också en mycket framstående predikant. Kyrkoherde Mauritzson som innehade pastoratet här från början av seklet till sin död omkring 40:talet, var en lärd prästman och en utmärkt föreläsare, men hans privatliv var stundom föremål för kritik från församlingbornas sida. Han hade även på grund av sitt aristokratiskt-akademiska uppträdande gentemot populasen, svårt att komma överens med den övervägande socialdemokratiskt färgade arlövsbefolkningen, och med "kommunalpåvarna" låg han i ständiga fejder. På sin ålderdom blev

an dock "mjukare" och uppnådde viss kontakt med sina församlingsbor. Det
nuvarande prästerskapet visar folkligare läggning och har som det förefaller
unnit församlingens förtroende. Arbetarlagren i Arlöv, isynnerhet de äldre,
har dock vare sig förr eller nu visat något intresse för kyrkan och dess
uppgifter. Arlöv har nog också, alltsedan arbetarrörelsens bittra strider
kring sekelskiftet, utgjort en betydelsefull skans för de "ortodoxa" social-
demokraterna.

Kyrkomusiken i församlingen har under min livstid haft mycket framstående
töware. Den kände organisten och musikpedagogen i Malmö, musikdirektör
erman Åkerberg var i många år församlingens kantor och som sådan mycket
 uppskattad och nuv. innehavaren av tjänsten Svea Welanders ägnar sig åt sitt
all med stort intresse och är en utmärkt musiker.

- - - - -

Jag vill avrunda denna skildring med att teckna konturerna av ett par
ärpräglade personligheter i Burlöv, som jag minns dem från min barndom.
griberg ägdes då som jag tidigare nämnt, av Per Rosberg och hans hustru
ohanna. Rosberg var en frodig, rödlätt man, godmodig och skämtsam. Han
ar en duktig jordbrukare, helt och hållet självlärd, när han som ung man

ACC. N:R

M. 11150:30,

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

kom till bygden var han till yrket skomakare, han brukade själv berätta att hans jordiska ägodelar då ~~blev~~ endast bestod av en syl och en "tredaler". Tredalern förräntade sig i hög grad, han ägde på sin ålderdom en förmögenhet som översteg hundratusen kronor. Dock voro dessa pengar ej helt och hållet frukten av hans flit och arbete. Han spelade nämligen på danska klasslotteriet och hade en förbluffande tur. Det sades att lotteriststyrelsens ordförande i Köpenhamn en gång reste till Burlöv i akt och mening att ta sig en titt på den lyckosamme vinnaren som på tio års tid på sina lottsedlar vann närmare femtiotusen kr. i smärre och ett par större poster. Rosberg och hans hustru hade funderat ut vissa, som de trodde, tursamma regler vid lottinköpen. De hade en mängd lotter och varje sådan bokfördes med en bestämd ägare, utvald ur gårdens djurbesättning. Sålunda kunde det inträffa att Brunte vid en dragning vann en tusenlapp, katten Måns blev utan vinst, men kon Stjärna kunde glädja sig åt en stor utdelning. Intresset för spel omfattade även kortspel och Rosberg hade en fabulös tur vid spelbordet, det hölls ett mycket stort och gästfritt hus och kalaserna avlöste varandra flitigt, man spelade ständigt kort och Rosberg påstods ha vunnit tusentals kronor från några rika

ACC. N:R

M. 11150:3/.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

särslövsbönder som tillhörde umgänget. Speldjävulen bragte ej Rosberg i fördärvet, som ^{man}kunde fruktat, han var en alltför listig och målmedveten affärsman, och använde spelet som ett lydigt redskap i sin strävan efter rikedom. Han lyckades, där så många andra gått sin undergång till mötes. Hustrun var en originell, men mycket sympatisk kvinna, hon hade ett godlynt, lite grovt "hästansigte", ett något bullrande gemyt och var en utomordentlig husmor och kokerska, godhjärtad och spendersam mot alla. Hon var mån och omtänksam om tjänarna på gården och för fattiga och behövande bullade hon upp mat och dryck. Hushållet med de många kalasen och vidlyftiga umgänget skötte hon efter stora linjer, hon var fördomsfri, generös och intelligent, jag erinrar mig mycket väl, att jag t.o.m. som barn på något vis förstod, att denna fula och enkelt klädda bondkvinna alltid dominerade vid byns kalas och sällskap, utan att hon på minsta vis förhävde sig. Senare har jag förstått att hon var en betydande personlighet.

Bisp Billings visa.

Som bisp på sann och kristlig grund
jag kyrkans får och herdar värdar
och såsom prokanslär i Lund
jag vaktar ock Minervas gårdar.
Den svenska kyrkan anser jag
med lärdomsskolan vara tvilling,
och båda värnar enligt lag
mot tidens stormar Gottfrid Billing.

Jag håller stadigt på moraln,
låt vara den är något jordisk,
och när det gäller ritueln
så blir jag gärna litet mordisk
Ett barn som ej blir döpt kan godt
ihjalslås, är det ock en trilling,
ty salighet ger dopet blott,
och särskilt dop av Gottfrid Billing

Men döpas barnen vill jag sen
ej gärna dem i kyrkan sekna,
af gälla barnskrik är jag vän,
ty utaf dem hålls fåren vakna.
En Tycho Brahe ock får tal,
fast ej bland mina får ens killing
ty karln är död och hans moral
oroar icke Gottfrid Billing.

Förgäfves söker dock Wicksell
att uti Lund professor blifva,
jag sökt att skydda våra tjäll
mot mannen och hans preventiva.
För andra utan vank och brist,
för mig är karlen dock vettvilling
ty han lär vara ateist
och tvivlar uppå Gottfrid Billing.

Att själva Gilljam förord gett
blott visar Gilljam tappat sansen
och ej besitter samma vett
som jag och vännen Falbe-Hansen
Studenterna må skräna fritt
gud hjälpe varje sån själfspilling
jag nog skall laga de få sitt
för det de trotsat Gottfrid Billing.

ACC. N:R

M. 11150:32.

Hvad gör det dock att Gilljam
svek
och att studenterna ä lea,
när sonen min som jag sändt
"rek"
fick pastor bli vid Andra Svea.
Det glädde mig ty en och hvar
behöfver nog få in en skilling
fast inte alla ha till far
en sådan man som Gottfrid
Billing.

Adam Lux.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND